

РОЗВИТОК МЕРЕЖІ ОПОРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Л. М. Калініна, д. пед. наук, професор

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування в інтересах народу надала змогу стартувати реформам у різних соціальних сферах демократичними методами, і в галузі освіти, зокрема. Децентралізація в освіті розпочалася з 2014 року в межах чинної Конституції України та сформованого нового законодавства: Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015 р.), Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (2014 р.), Плану заходів щодо її реалізації Концепції, Законів про внесення змін до Бюджетного та податкового кодексів України та ін., які надали можливість розпочати формування базового рівня місцевого самоврядування, а також Закону України «Про освіту» (2017) та інших спеціальних законів.

Децентралізація в освіті визнана в Європейському звіті про якість освіти (2002 р.) однією з п'яти ключових проблем майбутнього розвитку демократичного суспільства і є однією з головних трансформацій в освіті, починаючи з останньої чверті ХХ століття, оскільки в прийнятті управлінських рішень та їх ухвалі повинні брати участь безпосередньо замовники освіти – громадяни, громадські інститути, держава, тобто ті, кого торкаються їх наслідки.

Децентралізація управління освітою в країні відбувається спільно з процесами децентралізації влади, політичної демократизації, фінансової децентралізації шляхом ефективного використання доходів державного і місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад (надалі ОТГ) на основі аналізу практики переходу багатьох країн світу, зокрема країн ЄС та США, до демократичних суспільств і суспільно-економічних трансформацій у них. До сфер відповідальності та прав на прийняття рішень органів місцевого самоврядування віднесено: створення умов для здобуття дошкільної освіти шляхом формування і розвитку мережі закладів освіти; створення та утримання мережі закладів загальної середньої освіти та їхніх філій; прийняття спільних рішень про організацію здобуття початкової, базової та профільної середньої освіти в закладі освіти (його філії); забезпечення підвезення здобувачів освіти до нього і у зворотному напрямку, з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад на пільгових умовах у визначених ними порядку і розмірах за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів та ін; замовлення підготовки педагогічних працівників; реалізацію освітніх програм неформальної освіти для батьків; проведення інших заходів; формування освітньої політики на місцевому рівні.

З 2014 року до нині в Україні було створено 878 об'єднаних територіальних громад, як адміністративно-територіальних одиниць, у яких проживає 9 млн. громадян та визначено їх повноваження; відбулося зростання місцевих бюджетів «на 165,4 млрд. грн: з 68,8 млрд. у 2014 до 234

млрд. грн», тобто, за підтримки 60 % українців. В умовах децентралізації в освіті законодавчо визначено опорний заклад освіти (hubschool), що включає філії, їх засновників (співзасновників) – представницькі органи місцевого самоврядування, ОТГ, районні ради, організаційно-правові засади їх функціонування та ресурсного забезпечення, освітні округи, розпочато раціоналізацію мережі закладів освіти. Відбулося створення мережі опорних закладів освіти, їх кількість становить 793, у яких 1284 філії, де навчаються 347 175 учнів. У ОТГ відкрито 343 опорних закладів освіти і 551 філія, в яких навчаються 143 548 учнів. До опорних закладів підвозяться 66 237 учнів, із них 31661 в ОТГ.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри з метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Відкрито 1220 класів із інклюзивним навчанням (796 учнів у них), із них 478 класів у ОТГ (682 учня у них). Створення опорних закладів в умовах децентралізації у сфері освіти надає цим закладам специфічних функцій, які потребують подальшого вивчення та обґрунтування їх доцільності, що мають бути ураховані при обґрунтуванні організаційно-педагогічних і економічних засад їх функціонування, які будуть спрямовані на забезпечення ефективного управління ними.

Отже, децентралізація в освіті – напрям реформування сфери освіти і модернізації управління освітою; принцип, спосіб організації управління освітою, який детермінує делегування повноважень і відповідальності якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування, визначає компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері освіти з урахуванням інтересів громадян на якісну освіту європейського ґатунку, специфіку регіону.